

“M’agraden les coses desmesurades”

Núria Espert (Hospitalet de Llobregat, 1935), una de les actrius catalanes amb més nom en el mapa escènic de les últimes dècades, redescobrirà ‘Medea’, l’obscura heroïna tràgica, els pròxims 1 i 2 d’agost, al Festival Grec de Barcelona, un certamen que, des del seu naixement el 1976, ha contribuït a projectar la seva carrera. El Festival de Peralada també acollirà aquest muntatge el dia 5.

La seva vida va lligada a la de la “més desmesurada” heroïna clàssica. Està íntimament unida al profundíssim patiment d’una mare que assassina els seus fills incapaç de renunciar a l’amor de la seva vida, que acaba amb la seva mà amb allò de més sagrat per conservar aquell amor. Núria Espert, aquesta dona pausada i asosssegada, culta, minuciosa en la feina, és i viu, en certa manera, per Medea, unes vegades seguint-li els passos i altres escoltant-los a la seva esquena. Per descomptat, no té res a veure amb ella, però reconeix: “La comprenc i, quan la interpreto, la defenso. Li sóc lleial.” Han estat, des que tenia 19 anys, set les Medees que ha interpretat aquesta primera actriu. Unes vegades l’ha mogut la venjança, d’altres, les menys, la gelosia, moltes, la ràbia infinita per la deslleialtat patida. Ara, Medea-Núria Espert, la que habitarà els pròxims dies en el Grec, és una dona “enganxada” a Jàson, adicta a aquest home per qui ha hagut de matar el seu germà, per qui viu lluny de la seva terra com una captaire, per qui ha aixecat la mà fins cometre el crim més atroç, el dels fills. És la nova Medea de Núria Espert, la primera de Michael Cacoyannis.

—Aquesta Medea boja d’amor per Jàson, és la seva, la de Cacoyannis o la de tots dos?

—De tots dos. Cacoyannis no havia dirigit, curiosament, cap Medea, que és una de les tragèdies més emblemàtiques que han arribat als nostres dies. Així que va ser per mi una sorpresa molt agradable saber que Cacoyannis mai no l’havia dirigit. Es mira una obra amb ulls diferents quan la fas una sola vegada a quan l’has feta ja uns quants cops. A Cacoyannis,

com més moltíssim que Medea encara estava profundament, bojament, enganxada, més que enamorada, a aquesta relació. I a això s’uneix tota la resta: el desig de venjança, la humiliació, la traïció... L’enganxament físic i el fet que Jàson fos més jove que jo ho feia encara més desesperat.

—Després de tantes Medees, ja pot dir que la coneix be?

—Conec bé Medea, però ningú no la coneix a fons, ella és molt seva i no es deixa conèixer fàcilment.

—I és gaire difícil continuar descobrint coses noves en un personatge?

—Bé, és també la Medea de la venjança i la humiliació. El que hem fet és donar-li un altre prisma més a un personatge i no m’ha costat gens. Quan demano a un director que em dirigeixi, ho faig perquè m’ajudi a trobar més del que tinc. Per fer el que he fet sempre no necessito ja ningú. Anar a buscar un director i demanar-li que et dirigeixi en una obra determinada significa que necessites suport i ajuda. Aquest és el xip que em col·loco quan em poso a treballar. I quan Michael discutia sobre alguna cosa, per mi eren els moments més feliços dels assajos. Té sentit fer una cosa que ja has fet quan la confrontes amb algú que la discuteix, l’enriqueix o la canvia.

—Quantes Medees diferents ha fet?

—No sé si són sis produccions o set. La primera va ser dirigida per Rafael Richard, la segona la va dirigir Juan German Schroeder, que era l’autor de la versió que jo he fet sempre, la tercera la va dirigir el meu espòs a Mèrida, la quarta la va dirigir Tamayo, la cinquena, Lluís Pasqual, la sisena Cacoyannis i també l’he dirigida jo

MONTSERRAT DE PABLO

"Totes les grans actrius que han interpretat *Medea* han mostrat valor en la vida."

mateixa per a l'Olimpíada del 92 a Barcelona amb Irene Papas interpretant *Medea*.

—Aquesta va ser la seva *Medea* més pròpia?

—*Medea* és sempre la mateixa i sempre canviant. Irene, que és una actriu portentosa, és molt diferent a mi. La veritat és que aquella *Medea* era Irene i aquesta sóc jo. I els nostres defectes i les nostres virtuts i la nostra manera de veure la vida i allò que hem fet en la nostra vida i el que pensem de les coses són el que omplen aquest personatge, més la nostra imaginació, que cadascuna la té diferent, més la desesperació i la ferocitat, que cadascuna té el seu grau.

Jo coneixia Irene del cinema, no l'havia vista mai en el teatre, l'admirava. Després hem tingut la sort de fer una amistat d'aquelles que duren tota la vida. però quan me la vaig trobar entre les mans, ella es va capturar exactament igual a la meua actitud amb els directors... el que en sortia no era el que surt quan algú treballa amb mi, en surten unes altres coses, perquè era Irene la que anava a ser el vehicle per transmetre això.

—Cal atrevir-se amb *Medea*?

—Totes les grans actrius que l'han interpretada han mostrat valor en la vida, perquè és un paper molt exigent, i surti bé o malament, cal atrevir-se a fer-lo. A *Medea* li passen sempre les mateixes peripècies i arriba sempre a la mateixa conclusió, però, naturalment, cada artista —en lloc de dir actriu, dic artista—, hi arriba de manera diferent.

—*Medea* sempre és actualitat?

—Sí, Sempre. Quan jo vaig fer *Medea* per primer cop tenia dinou anys i la vaig fer per atzar. Suposo que per mi era una història d'amor i de venjança. Després l'he feta al llarg de la meua carrera i els públics que m'han anat a veure la veuen canviar perquè jo canvio. Hi ha hagut un període llarg de la meua vida en què l'aspecte més excitant per mi del text era que la venjança no era tan amorosa, la qüestió més important era la deslleialtat. I coincidí que, quan en les meues entrevistes privades de dona em parlaven sobre l'amor i sobre la fidelitat, la cosa més important per mi era la lleialtat. Naturalment, un actor treballa, és l'instrument, un actor té tots els seus registres en els seus sentiments,

en la imaginació... Així que *Medea* va passar també per aquest període amb mi. Com a obra immortal que és, tot està escrit, i tu hi pots trobar tot el que busques. La diferència és que en *Medea* hi ha més coses de les que tu ets capaç d'estrènyer. Estic gairebé segura que no hi haurà més *Medees*, però si aquestes no fossin les darreres i jo tingués un altre grandíssim director, d'una altra cultura, sé que vindria i obriria noves portes.

—Si no hagués pogut treballar amb Cacoyannis, hauria fet *Medea* de nou?

—Segurament hauria fet una altra obra amb Cacoyannis. Cacoyannis i jo ens hem vist moltes vegades, perquè ell és un gran amic d'Irene Papas. La tardor passada a Delfos em va dir que li agradaria moltíssim treballar amb mi i jo em vaig sentir molt afaflagada. M'havien fet un homenatge a Mèrida i tenia ganes de tornar-hi, però jo pensava més en altres obres. Li vaig fer un truc per preguntar-li si estaria lliure l'estiu pròxim per fer un espectacle a l'aire lliure, em va dir que sí i em va preguntar què voldria fer. D'aquí va sortir *Medea*. Va ser graciós perquè em va dir que no ho havia fet mai. "Tu ja l'has feta?", em va preguntar: "sis vegades". Ell va entendre sis representacions, no sis produccions.

—Com ha anat la feina d'assaigs amb Cacoyannis?

—Jo no el coneixia en la feina, és molt dur. Va demanar molt poc temps per fer-ho i jo en volia més. En acabat, arribarem a un acord i ha estat prou temps, però hem treballat molt compulsivament: ell començava amb el cor a les deu i mitja del matí, continuava amb mi a les onze i mitja... molt dur, molt dur i ell és molt nerviós, és una persona molt impacient, però ha fet una feina extraordinària. Hem fet vuit funcions, ara en tinc més de quaranta per davant abans de Nadal.

—Què se sent sabent que moltes persones solament coneixen *Medea* per vostè, que no han llegit ni tan sols el text?

—M'agrada, perquè igual com Espàrtac és per mi Kirk Douglas, penso

que és bo per mi i que deixarà alguna memòria meva en la gent que vagi a veure l'espectacle. Tindrà la meva cara, la meua veu i els meus ulls. He fet també *Dona Rosita* i un jovenet que m'hagi vist, hi veurà la meua cara. Igual com Margarita Gautier ja és Greta Garbo.

—En l'àmbit professional, quina relació té amb Medea?

—Des d'un punt de vista quotidià l'estimo perquè m'ha donat molt professionalment. Primer em va donar el meu primer èxit, que és el més difícil d'aconseguir, me'l va donar molt d'hora i això m'estalvià deu anys d'anar trucant a la porta dels productors. Em va estalviar disgusts, perquè la situació normal és que un paper d'aquesta categoria et caigui, si ets molt bona i amb molta sort, amb trenta-cinc anys. Jo en tenia dinou i amb vint-i-cinc la vaig tornar a fer i després amb trenta-dos. Més tard m'ha donat els èxits més grans de la meua vida.

—I en el terreny personal?

—Jo la comprenc, comprenc que algú pugui perdre de sobte el senderi fins el punt que ho fa ella. No m'ha passat mai res ni penso que em pogués passar perquè no tinc una naturalesa salvatge com la seva, perquè no sóc la néta del Sol com ella. Un dels meus escriptors favorits és Dostoievski i això vol dir que tinc amor i comprensió per a les naturaleses desesperades i estremades, encara que jo no ho sigui.

M'agraden les coses desmesurades en literatura, en pintura i en caràcters. I ella és la més desmesurada de les meves heroïnes. M'atreu moltíssim, i quan la interpreto la defenso, cosa que no em passa amb tots els personatges. A Medea, que tomba tots els tabús, fins i tot el canibalisme, li sóc molt lleial, no la jutjo, m'hi llenço de cap. Recordo que estava fent *Dona Rosita la soltera* i en el segon acte em queien les llàgrimes perquè Rosita plorava, però jo no, i pensava "que n'ets, de cretina, de beneïta, d'estúpida...". Amb Medea no em passa, no penso "quina sàdica, malvada...".

—No li fa por repetir-se?

—Al llarg de més de trenta anys de la meua vida això no és perillós. Els vicis són gairebé irremeiables quan fas tres mil vegades una funció, com jo vaig fer *Yerma*. Aquí de segur que hi va passar alguna cosa negativa, encara que no me'n vaig adonar mai. Això a banda, als directors se'ls crida justament per això. Jo no hagués fet *Medea* sense un gran director, perquè no em refio dels meus excessos i no vull estar mirant-me en un espill, sinó poder soltar-me, tenir ulls freds i mà dura que digui: alerta!

—Com ha anat la tornada a Mèrida?

—Molt grata. És un teatre molt perillós, molt més que el Grec, que és molt acollidor. El Grec té unes mesures humanes perfectes, està pensat per fer teatre, i és d'una bellesa extraordinària. A Mèrida tot t'empeteix: les columnes, l'altura de les parets de darrere, l'acústica —que diuen que és molt bona i és mentida—, i les distàncies (has de fer 25 metres mentre recites un monòleg). Són unes pedres molt dures, molt traïdores. I quan creus que les has dominades t'entra una eufòria com en una olimpíada atlètica.

—El canvi d'espai obliga a canviar la interpretació?

—No, però hi ha uns moments íntims de debilitat que a Mèrida havia d'expressar amb l'espatlla, els múscles i el cos, perquè ningú no podia veure res més, i al Grec vull expressar solament amb la veu i amb els ulls i crec que al Grec un s'ho pot permetre.

—És més Medea que Maria Callas?

—No. M'agrada molt ser l'actriu que ha fetes les dues, però és impossible elegir. No hi haurà gaires països en què la mateixa actriu hagi fet aquests dos papers. Suposo que hauran estat dues actrius diferents. I és cert que m'agrada moltíssim haver-los fet.

Des que va morir el meu marit, que em vaig sentir tan desprotegida, sola i perduda, la sort m'ha ajudat molt. En aquests anys he fet *La Gavina*, amb Flotats al Teatre Nacional de Catalunya, després vaig fer Maria Callas, més tard Virginia Woolf, amb Adolfo Marsillach, i ara Medea. Tenint en

“Ella és la més desmesurada de les heroïnes. Quan la interpreto la defenso, cosa que no passa amb tots els personatges. A Medea, que tomba tots els tabús, fins i tot el canibalisme, li sóc lleial i no la jutjo, m'hi llenço de cap”

compte l'estat d'ànim de fa quatre anys...

—Hi ha més projectes amb Cacoyannis?

—Cal deixar passar temps perquè encara m'estic recuperant de la duressa dels assajos. Però supose que faré amb ell alguna cosa més, en dos o tres anys. Farem *Medea* fins al gener. Ara, hi ha onze representacions a l'aire lliure en festivals, després hi ha una pausa en què jo continuaré fent els meus recitals de Bertolt Brecht i Kurt Weill. Després, Cacoyannis muntarà *Medea* per a teatre tancat, una experiència que ja s'ha fet fora i que m'abulleix molt.

—Té nous plans en ment?

—N'hi ha dos de grans per l'any que ve, com a intèrpret teatral amb dos grans directors internacionals, per treballar a Espanya i a l'estranger. També portarem *Medea* a Grècia.

Begona Pina